

Lausunto Maa- ja metsätalousvaliokunnalle HE 30/2021

Liittyy: EDUSKUNNAN MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTOPYYNTÖ HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ 30/2021 KOSKIEN KALASTUKSESTA TENOJOEN VESISTÖSSÄ NORJAN KANSSA TEHDYN SOPIMUKSEN LAINSÄÄDÄNNÖN ALAAN KUULUVIEN MÄÄRÄYSTEN VOIMAANSAATTAMISESTA JA SOVELTAMISESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Tenon kiinteistönomistajat ry:n hallituksen asettaman asiantuntijan, Veikko Rintamäen lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnassa käsiteltävään hallituksen esitykseen HE 30/2021

Kiitän mahdollisuudesta lausua valiokunnan käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä ja mahdollisuudesta osallistua Tenojoen kalastausta säätelevän Tenojoen kalastussopimuksen voimaansaattamislain muutosta koskevaan eduskuntatyöhön asiantuntijana.

Lausuntoni

Hallituksen esitys HE 30/2021 on suurelta osin virheellinen ja se vaarantaa perusoikeuksien toteutumisen. Siten tämä lakiesitys ei ole perustuslain eikä sen 22§ mukainen. Lisäksi hallituksen esityksen kieliasu on niin monimutkaista, että lainsäätäjän tarkoitus jää osittain epäselväksi ja jättää edelleen liikaa tulkintamahdollisuuksia.

Hallituksen esityksen HE 30/2021 muutostarve on niin suuri, että se on palautettava uuteen valmisteluun.

Tämän hallituksen esityksen mukaiset muutokset voimaansaattamislain 12§ erityislupakiintiön käytön perusteisiin ovat perusteeltaan samat, kuin maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 198/2020. Mainittu asetus yhdessä Lapin ELY-keskuksen muun soveltamiskäytännön kanssa on saattanut erityislupakiintiön soveltamisen kaaoksen tilaan. Ne, joille Suomen eduskunta on lailla antanut erityislupakiintiön kalastusluvat käyttöön ovat vuosittain saaneet lunastaa vain alle 20% erityisluvista. Asetuksesta ja sen soveltamisesta on valitus käsiteltävänä Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa. Sen sijaan, että maa- ja metsätalousministeriö olisi muuttanut asetustaan ja Lapin ELY-keskukselle antamia soveltamisohjeitaan, se on päättänyt ratkaista asian esittämällä voimaansaattamislain muuttamista. Laki sisältäisi samat perustuslain vastaiseksi epäillyt määräykset, kuin moitittu asetuskin.

Yksityiskohtainen lausuntoni

Lausuntoni olen ryhmitellyt seuraavasti: 1. Johdanto, 2. Erityislupakiintiö ja erityisluvat, 3. Luvanmyynti, 4. Nuorisolupa ja 5. Veneen rekisteröinti Tenojoelle

1. Johdanto

Tenojoen kalastussopimus on saatettu Suomessa voimaan lailla 176/2017 eduskunnan perustuslakivaliokunnan käsittelyn jälkeen. Tenojoen kalastussopimuksen kokonaisuuden säädöksistä osa on kirjoitettu itse kalastussopimukseen, osa Tenojoen kalastussääntöön, joka on kalastussopimuksen liite 2, ja osa on kirjoitettu kalastussopimuksen voimaansaattamislakiin.

Ulkopaikkakuntalaisista kiinteistönomistajista muodostettiin 2017 Tenojoen kalastussopimuksessa uusi kalastajaryhmä, jolle laadittiin uusi kalastuslupaluokka ja kalastuslupakiintiö nimeltään erityislupakiintiö. Oleelliset erityislupakiintiön ehdot kirjattiin voimaansaattamislakiin 176/2017 ja tämän lain muuttamista koskee maa- ja metsätalousvaliokunnan käsittelyssä oleva HE 30/2021.

Kaikkien Tenojoen kiinteistöjen kalastusoikeudet on kirjattu Suomen kiinteistörekisteriin. Suomen perustuslain yhdenvertaisuuden vaatimuksen perusteella kiinteistöjen omistajien mahdollisuus käyttää kiinteistönsä kalastusoikeutta tulisi olla yhdenvertainen.

Saamelaisten tai paikkakuntalaisten henkilöön perustuva kalastusoikeus olisi Tenojoen kalastussopimuksessa tullut käsitellä kiinteistöjen kalastusoikeudesta erillisenä asiana.

Tenon kiinteistönomistajat ry sekä sen hallitus on valtavasti ponnistuksin sekä asiantuntijalausunnoin perustellut, että Tenojoen kalastussopimus täytyisi harmonisoida Suomen perustuslain ja perusoikeusjärjestelmän kanssa. Vuosikymmenten kuluessa kalastussopimusta on paikattu ja korjailtu. Niiden jäljiltä kokonaisuus on todella sekava, vaikka pohjimmiltaan kysymys on vain kalastuksen järjestämisestä ja lohen elinvoimaisuuden turvaamisesta.

Norjan ja Suomen oikeusjärjestelmien eroavaisuudesta johtuen valtiosopimuksessa Tenojoen kalastuksesta tulisi keskittyä vain saaliin oikeudenmukaiseen jakautumiseen sopimusvaltioiden kesken ja kestävä kalastuksen järjestämiseen. Varsinainen kalastus tulisi säännellä molemmissa sopimusvaltioissa erikseen valtion oman lainsäädännön mukaan.

Tarkemman selvitys lausuntoni perusteista olen liittänyt yksityiskohtaisen lausuntoni perään.

2. Erityislupakiintiö ja erityisluvut

Tämän hallituksen esityksen mukaiset muutokset voimaansaattamislain 12§ erityislupakiintiön määräyksiin ovat perusteeltaan samat, kuin maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 198/2020. Asetus yhdessä Lapin ELY-keskuksen muun soveltamiskäytännön kanssa on saattanut erityislupakiintiön kaaoksen tilaan. Asetuksesta 198/2020 ja sen soveltamisesta on valitus käsiteltävänä Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa.

Sen sijaan, että maa- ja metsätalousministeriö olisi muuttanut asetustaan ja soveltamisohjeitaan Lapin ELY-keskukselle se on päätenyt ratkaisuun tehdä moititun ja perustuslain vastaiseksi epäillyn asetuksensa määräysten mukaiset muutokset suoraan voimaansaattamislakiin.

Tämä lakiesitys vie erityislupakiintiön ehtoja täsmälleen väärään suuntaan.

Erityisluvuissa on kysymys voimassa olevan Tenojoen kalastussopimuksen voimaansaattamislain (176/2017), Tenojoen kalastussopimuksen (SopS 94/2017) sekä niiden perusteena olevan hallituksen esityksen (HE 239/2016) mukaisesti tämän kalastajaryhmän omaisuudesta ja kyseisen omaisuuden perusoikeuksiin luettavan omaisuudensuojan järjestämisestä.

Tämä hallituksen esitys erityislupakiintiön osalta kumpuaa virheellisistä periaatteista, jota maa- ja metsätalousministeriö sekä Lapin ELY-keskus ovat Tenojoen kalastussopimuksen soveltamisessa käyttäneet:

A) Oletuksesta että erityisluvut ovat olisivat matkailukalastuslupia ja ulkopaikkakuntalaisilla kalastusoikeudellisten kiinteistöjen omistajilla olisi vain jonkinlainen etuoikeus niitä varata.

B) Varaamattomat erityisluvut voitaisiin siirtää asetuksella kalastusmatkailijoiden kiintiöön.

C) Varaamisoikeus voisi olla moninkertainen erityislupakiintiön kokoon nähden – nopeimmat varaajat voivat saada paljon lupia ja hitaammat jäävät ilman.

D) Asetuksella ministeriö voisi hallita mielin määrin ulkopaikkakuntalaisten kiinteistönomistajien omaisuuden käyttöä

D) Erityisluvilla kalastavien oikeudet olisivat samat, kuin matkailukalastuslupien oikeudet

E) Erityislupia voi hankkia kuka tahansa ja vaikka vuorokaudeksi kerrallaan vuokraamalla niihin tarvittavan kalastusoikeuden tilan omistajalta

Näiden virheellisten oletusten varaan laadittu lakiesitys on vakavasti virheellinen. Siinä esitetyt perustelut ja selitykset johdattavat Suomen eduskuntaa harhaan. Näistä asioista olen Tenon kiinteistön omistajat ry:n puheenjohtajana ollut lukemattomia kertoja yhteydessä ministeriöön ja Lapin ELY-keskukseen. Olemme tehneet näistä asioista kantelun valtioneuvoston oikeuskanslerille ja tälläkin hetkellä Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa on kolme erillistä valitusta näistä asioista.

Erityislupakiintiön kalastusluvat jaettaisiin esityksessä lakiin kirjatun, kiinteän kertoimen perusteella. Kerroin on asetettu lukuun 6 täysin epäonnistunein perusteluin. Kertoimen arvolla 6 tulisi erityislupien varaamismahdollisuuksia matemaattisella laskennalla noin 8 000 vuorokautta. Kiintiössä erityislupia on enintään vain 3 666. Lakiesitykseen kirjatulla ministeriön asetuksenantovaltuudella lupamäärää voitaisiin tästäkin pienentää, kuten on jo neljänä soveltamisvuotena tapahtunut. Lakiesityksen seurauksena yli puolet ulkopaikkakuntalaisten kiinteistöistä voi jäädä ilman erityislupiaan, kun osa erityislupiin oikeutetuista kiinteistöistä saisivat niitä liikaa. Lakiesityksen kertoimen eli kynnysluvun arvo 6 rikkoo vakavasti näiden kiinteistöjen omaisuuden ydinalueen suojasta Tenon kalastussopimuksessa perusteltua.

Kynnysluvan alhainen arvo johtaa erityislupien ”varaamiskilpailuun”. Nopeimmat varaajat saisivat paljon erityislupia ja hitaimmat jäisivät ilman.

Nykyisen voimaansaattamislain mukaan kaikki erityisluvat tulee viran puolesta osoittaa niille kiinteistöille, joilla niihin on oikeus. Kun tämä osoittaminen eli jyvittäminen tehdään oikein, niin kaikki käytettävissä olevat erityisluvat tulevat oikeiden kiinteistöjen omaisuudeksi.

Kun erityislupia kohdeltaisiin niin, kuin eduskunnan säätämä laki edellyttää, voisivat kyseisten kiinteistöjen omistajat omalla päätöksellään hallita niiden käyttöä eli omaisuuttaan perustuslain omaisuudensuojan periaatteiden mukaisesti. Kiinteistön omistajalla tulee olla oikeus käyttää kaikki erityislupansa, käyttää vain osa erityisluvistaan tai olla käyttämättä niitä lainkaan. Kiinteistön omistajilla on omat syynsä. Eräs syy voisi olla lohen suojelu. Tämä mahdollisuus olisi perustuslain

ympäristövastuun ilmenemismuoto. Mikäli luvanmyyjä eli viranomainen voisi siirtää käyttämättömät erityisluvat myytäväksi matkailukalastuskiintiöön, ei kiinteistönomistajalla olisi tätä mahdollisuutta.

Erityisluvat ovat synonyymi omaisuudelle, kun kysymyksessä on ulkopaikkakuntalainen kalastusoikeudellisen kiinteistön omistaja. Ajatus siitä, että erityislupien saanti kiinteistölle perustuisi varaamismenettelyyn on erittäin outo ja vinoutunut. Lisäksi se on voimassa olevan lain 12§:n vastainen. Näin viranomaiset ovat kuitenkin jo neljän (4) kalastuskauden ajan toimineet.

Erityisluvat ovat kiinteistönomistajien omaisuusarvoinen erä. Omaisuuden käyttöä ei voi tehdä sellaiseksi, että omistajan tulisi varata omaisuutensa viranomaiselta. Tätä kiinteistönomistajien omaisuutta viranomainen ei voi ”palauttaa” mihinkään toiseen kiintiöön myytäväksi tai luovutettavaksi toiselle kiinteistölle tai toiselle henkilölle.

Lakiesityksessä perustellaan, että sekä paikallisten henkilöiden, että myös alueen ulkopuolella olevien henkilöiden omistamien kiinteistöjen kalastusoikeutta voisi vuokrata jollekin henkilölle. Esityksessä ei ole huomioitu lainkaan sitä, että matkailijoille tarkoitetut Tenojoen kalastuksen vuorokausiluvat on Tenon kalastussopimuksessa varattu yksinomaan sopimusvaltioiden myytäviksi. Erityislupakiintiön luvat ovat Tenon kalastussopimuksessa tarkoitettuja omistajalupia eikä tämän perusteen mukaan erityislupia voi kukaan vuorokausikohtaisina vuokrata keille tahansa matkailijoille. Tällainen vuokraus rikkoo sopimusvaltioiden monopolia. Vuorokausikohtaista tai muutenkaan kalastusoikeutta eivät paikallisten omistajien kiinteistötkään voi vuokrata matkailijoille. Suomen valtion kaikilta Tenon kiinteistöiltä ilman mitään sopimusta pidättämien kalastusoikeuksien perusteella valtio myy matkailukalastuslupia ja palauttaa luvista saatuja tuloja näille kiinteistöille. Kaikilla Tenon kiinteistöillä voidaan tulkita olevan jäljellä vain tilan omaan kalastukseen tarvittava kalastusoikeus.

Näin ollen vuokraamisen perusteet, vuokratulla kalastusoikeudella saatavat luvat ja oikeudet sekä kalastusoikeuteen liittyvä omaisuudensuoja eli vuokraamisen valtiosääntöoikeudellinen perusta tulisi erikseen huolellisesti selvittää.

Erityislupien kohdistaminen oikeille kiinteistöille on ollut viranomaisten osalta liian haasteellinen. Se on epäonnistunut, koska viranomaiset eivät ole mukautuneet vuonna 2017 tulleeeseen, uuteen sääntelyyn Tenojoella. Ongelmana ovat olleet edellä luetellut, virheelliset lähtökohdat.

Erityislupakiintiön kalastusluvut tulee jakaa huolellisesti niihin oikeutetuille ja erityisluvilla kalastavien omistajien kalastusalueeksi tulee voimaansaattamislaissa määrätä koko Tenojoki. Erityisluvilla tulee olla paikallisten omistajien kanssa yhtenevät, vakiintuneet kalastusoikeudet vavalla ja vieheellä kalastettaessa – molemmat ovat omistajia.

Matkailukalastajien kalastusoikeudet voidaan määrätä eri lähtökohdista. Niiden lupien oikeudet on Suomen valtio ottanut pääosin tai jopa kokonaan yksityisiltä tiloilta ja niiden kalastusoikeus on perinteisesti Tenojoella määrätty kalastusoikeuden omistajista poikkeaviksi.

3. Luvanmyynnin siirtäminen Tenojoen kalatalousalueelle

Koska viranomaisten soveltamistyöllä erityislupakiintiön lupamyynni on vakavasti epäonnistunut, on luvanmyynnin siirtäminen Tenojoen kalatalousalueelle lähes mahdoton tehtävä ja saattaa olla myös lain vastaista.

Sekä maa- ja metsätalousministeriö että myös Lapin ELY-keskus ovat tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi nimeämällänsä säätelyllä jättäneet voimaansaattamislain 12§:n mukaisen osakasluettelon kokonaan tekemättä ja siten jättäneet jakamatta erityiskiintiön luvat kalastusoikeuden suhteessa niille ulkopaikkakuntalaisten omistamille kiinteistöille, jotka erityislupakiintiön osakasluetteloon kuuluvat.

Tässä hallituksen esityksessä maa- ja metsätalousministeriö on halunnut jättää erityislupakiintiön osakasluettelo -termin kokonaan pois voimaansaattamislaista. Erityislupakiintiön kalastusluvut jaettaisiin esityksessä lakiin kirjatun, kiinteän kertoimen perusteella. Tätä esitystä on perusteltu luvanmyynnin toiminnan yksinkertaistamisella.

Utsjoen alueen osakaskunnat jakavat vuosittain jopa 2000 kiinteistön kalastusluvut osakkailleen osakaslukujen eli kalastusoikeuden suuruuden perusteella. Kun tässä lakiesityksessä on lisäksi määrätty, että Maanmittauslaitos laatii erityislupakiintiön osakasluettelon ja kun nykyisessä voimaansaattamislaissa on selkeä määräys, että erityisluvat jaetaan kiintiön osakasluettelon kiinteistöille osakaslukujen suhteessa, ei tehtävä voi kalatalousalueellekaan olla suuri tai erityisen työläs.

Hallituksen esityksessä väitetään (perusteluiden kohdassa 3.1), että luvanmyyjällä olisi ollut tai olisi päätäntävalta erityislupakiintiön ”käyttöön oikeuttavan kalastusoikeuden määrästä”. Väite on virheellinen, koska lain mukaan toiseen ja sitä seuraaviin erityislupiin tarvittavan kertoimen määrittää luvanmyyjä erityislupakiintiön osakasluettelon perusteella. Päätäntävaltaa asiassa ei siis ole.

4. Nuorisolupa

Tämän lakiesityksen 10 §:ssä määrätään alle 18-vuotiaiden paikkakuntalaisten kalastus koko Tenojoen alueella koko kalastuskaudeksi maksuttomaksi. Esitys ei ole sopusoinnussa suomalaisten kalastusoikeudellisten kiinteistöjen kalastusoikeuksien kanssa. Oleellinen kysymys tässä on, voiko Suomen valtio antaa maksuttoman kalastusoikeuden kenellekään kalastusoikeudettomalle, kun Tenojoen suomenpuoleisen vesialueen kalastusoikeudet ovat pääosin yksityisessä omistuksessa. Yksityisistä kalastusoikeudellisten kiinteistöjen omistajista noin 100 jää ilman mitään mahdollisuutta käyttää kiinteistönsä kalastusoikeutta, kun se lainsäätäjän mukaan on liian pieni (alle 0,5). Jopa 700 samanlaista kiinteistönomistajaa saa vain yhden vuorokauden erityisluvan, vaikka omistaa merkittävän määrän kalastusoikeutta Tenojoella. Ilmainen kalastus osalle kiinteistönomistajien perheistä ja jopa kalastusoikeudettomille paikkakuntalaisillekin lisää entisestään eriarvoisuutta Tenojoen kalastusmahdollisuuksien osalta kohtuuttomasti.

5. Kalastusveneen rekisteröinti Tenojoelle

Voimaansaattamislain muutosta käsiteltäessä tulee ottaa esiin myös Tenojoen jokilaaksojen ulkopuolella asuvien kiinteistönomistajien oikeus rekisteröidä kalastusvene Tenojoelle. Venettä ei saa rekisteröidä ulkopaikkakuntalaisen omistama kiinteistö, jonka kalastusoikeus on alle 0,5 osakkuuslukua, tai joilla ei kiinteistössä ole lainkaan kalastusoikeutta. Paikallinen, kalastusoikeutta omistamatonkin henkilö saa rekisteröidä kalastusveneen Tenojoelle. On kohtuutonta, että paikkakunnalle muuttanut, kuka tahansa vaikka ulkomaalainen henkilö on tässäkin suhteessa paremmassa asemassa, kuin jopa kymmeniä vuosia paikkakunnalla kiinteistöä omistanut henkilö, joka asuu Suomessa, mutta Tenojoen laaksojen ulkopuolella. Veneen rekisteröintioikeus tulee säätää kaikkien ulkopaikkakuntalaisten kiinteistönomistajien oikeudeksi. Asia on periaatteellinen eikä tämä muutos lisäisi veneiden määrää Tenojoella paljontaan. Veneet sekä perämoottorit ovat kuitenkin kalliita ja niiden hoito on työlästä. Venettä ei kevyin perustein hankita ja rekisteröidä.

Lausuntoni yksityiskohtaiset perustelut

Erityislupakiintiön kalastuslupien käyttö

Erityislupien käytöstä tulee säätää voimaansaattamislaissa selkeästi. Koska erityislupakiintiö on luonteeltaan omistajakiintiö (HE 239/2016, luku 4.2.1), tulee kiinteistön omistajan voida perheenjäsentensä kanssa käyttää kiinteistönsä erityisluvat. Niiden kalastusoikeus on vesialueen omistukseen tai vastaavaan kalastusoikeuteen perustuva. Erityisluvan kalastusoikeuden tulee olla laajin mahdollinen yksityisellä vesialueella. Tenojoki kokonaisuudessaan on valtiosopimuksella säädetty yhtenäiseksi kalastusalueeksi ja siten kaikkien kalastusoikeuden omistajien on voitava kalastaa toistensa kalavedessä eli koko Tenojoella.

Vuorokausilupien myynti matkailukalastajille on varattu Tenojoen kalastussopimuksessa sopimusvaltioiden yksinoikeudeksi. HE 239/2016 s.116: *”Kalastusoikeuteen kuuluvaa oikeutta määrätä kalastusoikeuden käytöstä, kuten oman kalastusoikeuden nojalla ulkopuolisille myytävistä luvista sekä niiden ehdoista ja määristä, on myös rajoitettu kyseisillä määräyksillä”*.

Yksittäisiin erityislupiin kohdistuva vuokraus on katsottava matkailukalastuslupiin verrattavaksi vuorokausilupien myynniksi.

Erityislupakiintiön luvista sanotaan Hallituksen esityksessä (HE239/2016 s.47, Kalastussääntö 5§): *”Kyse on kalastusoikeuden omistajille myytävästä luvasta, jota ei voida myydä edelleen tai siirtää toiselle henkilölle”*.

Eli erityislupaa sinänsä ei voi siirtää toiselle henkilölle. Yksittäiseen erityislupaan tarvittavan kalastusoikeuden osan vuokraaminen tulee katsoa tämän määräyksen kiertämiseksi.

Mikäli erityislupaan oikeutetun kiinteistön omistaja tai hänen perheenjäsenensä ei voi tai halua kiinteistönsä erityislupia käyttää, voi hän halutessaan vuokrata koko kalastusoikeutensa toiselle henkilölle hallituksen esityksen mukaisesti: HE 239/2016 s. 116, *”Rajajokiosuudella edellytettävä kalastuslupa perustuisi siis valtiosopimukseen, ei vesialueen omistajan myöntämään kalastuslupaan. Toisaalta kalastusoikeuden haltija voisi edelleen esimerkiksi vuokrata kalastusoikeutensa eteenpäin”*.

Edellä ei siis sanota, että kalastusoikeuden haltija voisi vuokrata kalastusoikeuttaan eli osaa kalastusoikeudestaan, vaan selkeästi ”kalastusoikeutensa”. Vuokrauksen tulee käsittää koko ulkopaikkakuntalaisen omistaman kiinteistön tai kiinteistön ulkopaikkakuntalaisen omistajan osuuteen liittyvä kalastusoikeus.

Kun erityislupaan oikeutetun kiinteistön omistaja vuokraa koko kalastusoikeutensa toiselle henkilölle, ei hän enää voisi itse käyttää kiinteistönsä kalastusoikeutta.

Paikallisten kiinteistöjen harjoittama osittainen kalastusoikeuden vuokraus on myös ongelmallinen ja se tulee katsoa vain lupamääräysten kiertämiseksi. Vuokrausta on Lapin ELY-keskuksen mukaan käytetty laajasti kiertämään paikallisen kalastusoikeudettoman henkilön 150 Euron kausiluvan muuttamiseksi 40 Euron paikallisen kalastusoikeudellisen varsinaiseksi kausiluvaksi.

Esitetty erityislupakiintiön toiseen ja sitä seuraaviin lupiin tarvittava kerroin on liian alhainen ja suurten tilojen erityislupien määrä nousisi yli kaksinkertaiseksi verrattuna siihen määrään, joka perustuu osakasluettelosta laskennallisesti määriteltyyn kertoimen arvoon. Laskelma kertoimesta on esitetty jäljempänä.

Laki tulee kirjoittaa siten, että kiinteistön ei tarvitse erikseen varata erityislupaansa. Erityisluvat tulee lailla määrätä ja viran puolesta osoittaa erityislupakiintiön osakaskiinteistöille kuuluviksi.

Kiinteistön kalastusoikeuden haltijan tulee voida määrätä erityisluvan käytöstä siten, että hän käyttää kaikki erityislupansa, osan erityisluvistaan tai jättää erityislupansa käyttämättä. Näinhän voi paikallinen kalastusoikeuden omistajakin toimia oman kalastuslupansa ja oikeutensa kanssa.

Erityislupa on kiinteistön omaisuutta samoin, kuin paikallisella kiinteistölläkin eikä luvanmyyjällä voi olla mahdollisuutta siirtää erityislupaa muuhun kiintiöön tai myydä sitä toisen kiinteistön kalastusoikeuden haltijalle.

Erityislupakiintiön osuus Tenojoen suomenpuolen vapakalastusvuorokausista

Kalastusoikeuksista n. 42 % omistaville, alueen ulkopuolella asuville kalastusoikeuden omistajille on Tenojoen kalastussopimuksessa erityislupakiintiön kooksi määrätty enintään 3666 erityistä kalastuslupaa eli kalastusvuorokautta.

Paikallisten omistamille kiinteistöille, joilla on noin 50 % kalastusoikeuksista, on myyty vuosittain (311 kiinteistöä x 65 vuorokautta) noin 20 200 kalastusvuorokautta. Tämän lisäksi he saavat käyttää kiinteitä lohipyödyksiä.

Kalastusoikeutta omistamattomatkin paikalliset henkilöt voivat käyttää vuosittain (180 henkilöä x 65 vuorokautta) noin 11 700 vuorokautta.

Matkailijoille jäisi esityksen mukaan (11000-3666=) 7 334 vuorokautta.

Yhteensä Tenojoen suomenpuoleisella vesialueella on näistä luvuista laskettuna 42 900 vuorokautta kalastusmahdollisuutta vavalla ja vieheellä kalastamiseen.

Ulkopaikkakuntalaisten erityislupakiintiön koko olisi esityksen mukaan edelleen vain enintään $(3666/42900 \cdot 100 =)$ 8,5 % Tenojoen vavalla ja vieheellä kalastamisen mahdollisuudesta, vaikka tämän kalastajaryhmän omistusosuus Tenojoen suomenpuoleisista kalastusoikeuksista esityksen mukaan on n. 42 %. Tämänkin kalastuslaajuuden toteutuminen edellyttää, että kaikki erityislupakiintiön kalastusluvut osoitetaan huolellisesti oikealle kalastajaryhmälle.

Erityislupien määräytyminen

Hallituksen esitys on sekava, eikä tuo perustelujen mukaista parannusta erityislupien kohdistamiseen ulkopaikkakuntalaisille kalastusoikeuden omistajille. Lakiesityksen selkein säädös on se, ettei erityislupaa voi lunastaa paikkakuntalaisen kiinteistön kalastusoikeuden perusteella.

Esityksessä halutaan erityislupakiintiön toiseen ja sitä seuraaviin erityislupiin tarvittava kalastusoikeuden määrä eli kerroin asettaa lailla kiinteäksi ja liian alhaiseksi.

Luvan myyjän velvollisuudeksi on nykyisessä voimaansaattamislaissa määrätty erityislupakiintiön toiseen ja sitä seuraaviin erityislupiin tarvittavan kertoimen määrittely sitä varten laadittavan osakasluettelon perusteella. Tässä lakiesityksessä tehtävä siirrettäisiin osittain Maanmittauslaitoksen velvollisuudeksi. Maanmittauslaitoksen tulisi vuosittain laatia lista erityislupiin oikeutetuista ulkopaikkakuntalaisten kiinteistöomistuksista. Lista on nykyisessä voimaansaattamislaissa nimitetty erityislupakiintiön osakasluetteloksi. Osakasluettelo on tärkeä ja yksiselitteinen työkalu varmistua siitä, että erityislupakiintiön luvat tulevat osoitetuksi asianmukaisesti kohderyhmälleen, eikä sitä tule jättää uudesta lakitekstistä pois. Osakasluettelon laatiminen on viranomaistehtävä.

Epäselväksi esityksessä jää se, kuka viranomainen vastaa erityislupiin oikeutettujen laillisesta perusteesta. Viranomaisen on huolehdittava jakamattomien kuolinpesien ja yhteisomisteisten tilojen sekä muiden erityistapausten oikeudellisen omistusperusteen määrittelystä. Näiden tilojen määrä ja koko ovat merkittäviä, joten omistusperusteiden määrittelyvirhe vaikuttaa suureen osaan erityislupakiintiön kalastusluvista.

Suuri riski tunnistetaan myös siinä, että paikallinen henkilö muuttaisi kirjansa toiselle paikkakunnalle, vaikka kuukaudeksi siten, että hänen tilansa luokiteltaisiin ulkopaikkakuntalaiseksi. Tällöin hän ja hänen omistama kiinteistönsä täyttäisi sekä paikallisen asumisen että myös ulkopaikkakuntalaisen omistajan kriteerit ja kiinteistö olisi oikeutettu sekä paikallisen kausilupa-

että myös erityislupakiintiön kalastuslupiin. Säätelyn muutoksessa olisikin ollut huomioitava myös ulkopaikkakuntalaisiin kohdistuva asuinpaikkaperiaate. Kiinteistön tai sen osan omistajan tulee yhtenä vuotena olla joko paikkakuntalainen tai ulkopaikkakuntalainen. Kysymys on keinottelun estämisestä. Ulkopaikkakuntalaiseksi ei paikkakuntalainen henkilö voi muuttua tilapäisesti menettämättä paikallisen henkilön erityisoikeuksia. Asialla on merkittävä vaikutus omaisuudensuojan toteutumiseen. Määrittely tulee tehdä läpinäkyvästi ja virkavastuulla.

Lakiesityksessä määrätään erityislupien kerroin kiinteäksi lukuarvoksi 6. Toisaalta maa- ja metsätalousministeriö voisi asetuksella määrätä muun kertoimen. Tässä laki ja asetus olisivat ristiriidassa. Kerroin tulisi määritellä vuosittain siten, että kaikki erityisluvut osoitetaan viran puolesta (Maanmittauslaitoksen luettelon) erityislupakiintiön osakasluettelon mukaisille kiinteistöille eikä mikään näistä kiinteistöistä jää ilman erityislupaansa. Erityislupia ei tällöin jää myöskään ylimääräisiksi. Kun kerran Maanmittauslaitos määrätään laatimaan vuosittain lista, on sen perusteella helposti määriteltävissä kerroin. Näin tulisi menetellä kiinteän kertoimen arvon määrittämisen sijasta. Epäselväksi esityksessä jää myös se, kuka viranomainen vastaa erityislupakiintiön osakasluettelon perusteella vuosittain määriteltävän toiseen ja sitä seuraaviin erityislupiin tarvittavan kertoimen arvosta. osakasluettelon valmistuttua.

Erityislupien etukäteen varaamisen edellyttäminen lupiin oikeutetuilta on viranomaisten selkeää väärinkäsitys. Tenojoen kalastussopimus ei tunne tällaista menettelyä. Varausta viranomainen voisi vaatia ainoastaan erityisluvan käyttöviikon varaamista luvanmyyjän järjestelmään kirjatusta viikoittaisesta kiintiöstä. Erityisluvan omistajan on voitava varata käyttöviikko erityislualleen vaikka aivan kalastuskauden lopussa tai jättää kokonaan käyttöviikko varaamatta ja siten lupansa käyttämättä Tenojoen lohta suojellakseen. Viranomaisella ei voi olla oikeutta määrätä, että kiinteistön erityisluvan käyttöviikko on varattava tai että erityislupa on kaikissa olosuhteissa lunastettava, koska erityislupa on kiinteistön omaisuutta.

Erityislupakiintiön kertoimen laskennallinen arvo

Tenon kiinteistönomistajat ry on saanut heinäkuussa 2020 Lapin ELY-keskukselta alustavia kiinteistötietoja Tenojoen ulkopaikkakuntalaisista kalastusoikeuden omistajista Excel-tiedostona. Niiden perusteella Tenojoella oli 2020 vuoden alussa 1 278 sellaista ulkopaikkakuntalaisen omistamaa kiinteistöä tai yhteisomisteisen kiinteistön osuutta, joille on oma osakkuusluku. Nämä

kiinteistöt täyttävät nykyisen Tenon kalastussopimuksen voimaansaattamislain 12 §:n ehdot siten, että näille kiinteistöille tai kiinteistön osuuksille kuuluisivat kaikki erityislupakiintiön kalastusluvut. Kiinteistön ensimmäiseen erityislupaan tarvitaan vain 0,5 suuruinen osakkuusluku. Kiinteistön seuraavat erityisluvut jaetaan kiinteistön kalastusoikeuden suuruuden perusteella ja tämän toimenpiteen vuoksi olisi luvanmyyjän tullut määrittää osakasluettelon perusteella kerroin.

Alustavista ulkopaikkakuntalaisten kiinteistötiedoista olemme laskeneet, että näiden tilojen ja tilan osien yhteenlaskettu osakkuuslukujen summa on 40 164.

Uuden kalastussopimuksen voimassaoloajan on maa- ja metsätalousministeriö asetuksellaan määrännyt erityislupakiintiön kooksi 3 320 erityislupaa, vaikka kalastussopimuksen mukaan sen määrä voisi olla 3 666 erityislupaa. Suurimmalla erityislupamäärällä ja ilman Tenojoen kalastussopimuksessa säädettyä, kiinteistön ensimmäisen erityisluvan saamista 0,5 osuusluvulla, yhteen erityislupaan tarvittaisiin suurimmallakin erityislupamäärällä teoreettisesti $(40164/3666 =)$ 10,9 osakkuuslukua. Tämäkin on jo 1,8ertainen lakiesityksen kiinteään kertoimeen 6 verrattuna.

Kaikille erityislupiin oikeutetuille annetaan Tenon kalastussopimuksen mukaisesti ensimmäinen erityislupa 0,5 osakkuusluvulla. Ensimmäisten erityislupien lukumäärä on siis sama, kuin näiden oikeutettujen kiinteistöjen tai kiinteistön osien yhteismäärä. Tähän tarpeeseen menee siten 1 278 erityistä kalastuslupaa. Erityislupakiintiöön jää osakkaiden toiseen ja sitä seuraaviin kalastuslupiin $(3666-1278 =)$ 2 388 erityislupaa.

Kiinteistöjen osakkuuslukujen summasta on vähennettävä ensimmäisiin erityislupiin tarvittava osuus eli $(0,5 \times 1278 =)$ 639. Kiinteistöjen toisen ja sitä seuraavien erityislupien jako täytyy perustua jäljelle jääviään osakkuuslukujen summaan $(40\ 164-639=)$ 39 525. Erityislupakiintiön laskennallinen kertoimen arvo näillä kiinteistötiedoilla olisi siten $(39\ 525/2388=)$ 16,6. Tämä laskennallinen ja lähellä todellista arvoa oleva kerroin on 2,76ertainen esitettyyn, kiinteään kertoimeen 6 nähden.

Alustavissa ulkopaikkakuntalaisten kiinteistötiedoissa on ainakin sellainen virhe, että Suomen valtion omistamat kiinteistöt on luettu näihin mukaan. Valtiolle ei voitane myöntää erityisiä kalastuslupia, koska erityislupakiintiö on määrällisesti irrotettu Suomen valtion takavarikoimiseen perustuvasta matkailulupien kiintiöstä. Suomen valtion omat kalastusoikeudet tulee katsoa käytetyiksi paikallisten kalastusoikeutta vailla olevien henkilöiden kalastuslupiin. Tämän virheen korjauksen jälkeen kerroin asettuisi arvoon 14–16.

Mitä tapahtuu esitetyllä erityislupakiintiön kertoimen arvolla 6

Voimaansaattamislain muutosesityksessä hallitus esittää kiinteäksi kertoimen arvoksi 6 osuuslukua. Edellisessä luvussa esittämämme laskelman perusteella erityislupakiintiön toiseen ja sitä seuraaviin kalastuslupiin tarvittava kerroin tulisi olla suuruusluokaltaan 14–16.

Kerroin ei voi olla 6, eikä sitä pidä asettaa lakiin kiinteäksi. Kiinteistöjen omistus muuttuu jatkuvasti henkilöiden muuttaessa paikkakunnalta toiselle ja kiinteistökauppojen seurauksena. Oikeutettujen määrä ja myös heidän osakkuuslukujensa summa muuttuvat jatkuvasti.

Esityksessä todetaan, ettei ulkopaikkakuntalaisten omistusosuus vaihtelisi paljoakaan. Koska kysymys on erityislupakiintiön kalastuslupien osoittamisesta oikeutetuille, niin sellaisia muutoksia, jotka vaikuttavat kertoimen suuruuteen tapahtuu jatkuvasti. Kiinteistön erityislupamäärä voi muuttua 50–100 % yksittäisen kiinteistön kohdalla riippuen siitä, saako kiinteistö yhden vai kaksi erityislupaa. Asiaa ei voi pitää vähäpätöisenä.

Erityislupakiintiön kerroin on määriteltävä vuosittain ennen kalastuskauden alkua. Määrittelyyn tulee käyttää Maanmittauslaitoksen toimittamaa luetteloa oikeutetuista ja kunkin oikeutetun todellista, kiinteistörekisteriin merkittyä osakkuuslukua.

Mikäli erityislupien kerroin esityksen mukaisesti asetettaisiin arvoon 6, voisivat erityislupiin oikeutetut lunastaa ensimmäisten 1 278 erityisluvan lisäksi $(39\,525 / 6 =) 6\,587$ erityislupaa. Kaikkiaan siis $6\,587 + 1\,278 = 7\,865$ erityislupaa.

Mikäli erityislupakiintiön kertoimeksi todella asetettaisiin kiinteä 6 osakkuuslukua, tarvittaisiin 7 865 erityislupaa, että kaikki oikeutetut voisivat saada omat erityislupansa.

Tästä seuraisi samanlainen huutokauppa – kilpailu erityisluvista, kuin on ollut kahtena edellisenäkin vuotena, vaikka paikallisten omistajien kalastusoikeuden käyttö erityislupien lunastamiseen tämän esityksen mukaisesti olisi kielletty. Hitaimmat netin käyttäjät eli vanhimmat ulkopaikkakuntalaiset kalastusoikeudellisten kiinteistöjen omistajat jäisivät edelleen ilman kiinteistönsä erityislupaa ja heidän kalastusoikeutensa muuttuisi merkityksettömäksi.

Koska erityislupakiintiön määrä on vain enintään 3 666 lupaa, tulee viranomaisten erityisen huolellisesti varmistaa, että kansalainen saa kiinteistönsä kalastusoikeuteen liittyvät erityislupansa ja voi itse määrätä niiden käytöstä.

Tenojoen kalatalousalue

Tenojoen kalatalousalueen säännöissä on kaikista muista suomen kalatalousalueista poiketen nk. saamelaispykälä, joka asettaa kalatalousalueen jäsenet eriarvoiseen asemaan syntyperänsä

perusteella. Lapin ELY-keskuksen päätöksestä näiden sääntöjen hyväksymiseksi on valitettu hallinto-oikeuteen.

Lakiesitys laki ei saa mahdollisesti tulla voimaan niin kauan kuin Tenon kalatalousalueen säännöistä tehdystä valitus on saatu laillinen vahvistus ja Lapin ELY-keskuksen hyväksymispäätös on lainvoimainen. Kalatalousalue on laajentanut tehtäväänsä siitä, mitä kalastuslaki määrää eikä yhdistys ole julkisoikeudellinen ilman sääntöjen asianmukaista hyväksymistä.

Tenojoen kalatalousalue ei edusta lainkaan osakaskuntiin kuulumattomia ulkopaikkakuntalaisten omistamia kalastusoikeudellisia kiinteistöjä. Näiden kiinteistöjen yhteenlaskettu kiinteistörekisteriin merkitty kalastusoikeuksien määrä (n. 7 200 yhteensä osakkuuslukujen summa) on suurempi, kuin Vetsikon koko osakaskunnan yhteenlaskettu kalastusoikeus.

Tenojoen kalastusalueen hallituksen puheenjohtaja on julkisesti antanut lausunnon, ettei hän eivätkä muutkaan paikalliset hyväksy ulkopaikkakuntalaisille Tenojoella minkäänlaisia oikeuksia. Voimaansaattamislaisissa tulee säätää, että Tenojoen kalatalousalueen vastuulliset henkilöt toimivat virkavastuulla aina ollessaan nimitettynä kalatalousalueen edustajaksi muissakin elimissä. Tenojoen kalatalousalueen rooli erityislupien myyjänä tulee rajoittaa siten, että kalastusoikeudellisten tilojen omaisuuden käyttöön ei kalatalousalue voi vaikuttaa. Omaisuuden käytöllä tarkoitamme erityislupakiintiön osakasluettelon laadintaa, erityislupien kertoimen määrittelyä sekä erityislupien kalastusoikeuksien laajuuteen vaikuttamista.

Voimaansaattamislakiin tulee kirjata Lapin ELY-keskuksen velvollisuus valvoa kalatalousalueen toimintaa siltä osin, kun se liittyy Tenon kalastussopimuksen luvanmyynnin järjestämiseen. Nyt ehdotettu Lapin ELY-keskuksen mahdollisuus valvoa Tenojoen kalatalousalueen toimintaa ei ole riittävä.

Esitys ei ole tarkoituksenmukainen kalastusalueen tehtävien osalta. Samoilla perustein, joilla kalatalousalueelle annettuja tehtäviä ei saa sopimuksella siirtää kolmannelle osapuolelle, ei kyseisiä tehtäviä olisi tullut antaa myöskään kalatalousalueelle, sillä ne ovat luonteeltaan harkintaa vaativaa ja perusoikeuksiin vaikuttavaa, merkittävää julkisen vallan käyttöä, jota suorittamaan tarvitaan perustuslain ja oikeusturvakysymysten vuoksi vastuullinen viranomainen.

Kun näin on kuitenkin jo aiemmin voimaansaattamislaisissa säädetty, tulee voimaansaattamislaisissa huolehtia tehtävien selkeys siten, että vain luvanmyynnin rutiinit tulevat Tenojoen kalatalousalueen

hoidettaviksi. Yksityisen henkilön etuihin tai velvollisuuksiin kohdistuvia, harkintaa tai hallintopäätöksiä ja muuta merkittävää julkisen vallan käyttöä vaativat tehtävät tulee osoittaa vastuullisen viranomaisen tehtäviksi. Harkinta luvansaannin ehtojen täyttymisestä on yli sen, mitä kalastuslaki kalatalousalueen tehtävistä määrää.

Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävää tehtävää ei voi antaa muulle kuin viranomaiselle. Samasta syystä myös kalastusrajoitusten antaminen siirrettiin kalastusalueilta ELY-keskusten tehtäväksi (HE uusi kalastuslaki) uudistetussa kalastuslaissa (kalastuslaki).

Erityislupakiintiön kautta kalastusta rajoitetaan Tenojoella nimenomaan lupamäärällä ja lupien osoittamatta jättäminen on lupaan oikeutetun kalastusta koskeva rajoitustoimi.

Erityislupakiintiön kalastusluvut ovat kiinteistönomistuksen perusteella ulkopaikkakuntalaisten omaisuudensuojan vuoksi määritelty. Epäilyimme mukaan Tenojoen kalastusalue saisi erityisluvan- ja paikallislupamyynnin järjestämistehtävän myötä oikeuden määritellä osan jäsenistönsä kalastuslupien sisällön mielivaltaisesti ja ilman hallintopäätöksiä. Tämä on vakava oikeusturvariski. Julkisen vallan käyttö kalatalousalueen hallinnossa koskee kalastuslain mukaan kalatalousalueen tehtävissä ainoastaan omistajakorvausten jakamista ja kalastuksen valvontaa. Näin ollen rikosoikeudellinen virkavastuu ei kalatalousalueen luvanmyynnin järjestämistehtävässä toteudu. Sama pätee mitä vahingonkorvauksiin tulee.

Kalatalousalueet luotiin yhtenäistämään Suomen kalataloushallintoa sekä antamaan tarkat toimivallan ja vastuun rajat eri viranomaisille. Tenojoen kalastussopimus laajentaa kalatalousalueen toimivaltaa, joten esityksessä tulisi tästä poikkeustapauksesta laatia huolellinen vaikutusarviointi.

Alle 18-vuotiaiden paikkakuntalaisten maksuton kalastus

Esitys johtaisi siihen, että alle 18-vuotias paikkakuntalainen kalastusoikeutta omistamaton – kuka tahansa, saisi maksuttoman ja vapaan kalastusoikeuden Tenojoelle sellaiselle vesialueelle, jolle useimmat suomalaiset, alueen ulkopuolella asuvat kalastusoikeuden omistajat saavat maksua vastaan vain yhden vuorokauden erityisluvan. Alle 0,5 osakkuusluvun kalastusoikeuden ulkopaikkakuntalainen omistaja ei saa kiinteistölleen erityislupia lainkaan.

Ilman Tenojoen suomenpuoleisen vesialueen omistusolojen huolellista selvittämistä ei tiedetä, miten paljon Suomen valtiolla on kalastusoikeutta Tenojokeen ja kuinka paljon siitä osuudesta on jo käytetty paikallisten kulttuuriperusteisen kalastusoikeuden mahdollistamiseen.

Positiiviselle erityiskohtelulle on lainsäädännössä asetettu tiukat rajat. Erityiskohtelu on jo nyt viety Tenojoella kohtuuttomiin mittasuhteisiin. Lisäksi sitä sovelletaan jo sellaisiin henkilöihin, joiden kalastusoikeus Tenojoen vesistössä on jo omistuksen laajuuden perusteella riittävä.

Kiinteistönomistajien Suomen kiinteistörekisteriin kirjattua kalastusoikeutta on pidettävä kiistattomana. Yksityisenä omaisuutena sitä suojaa perustuslain omaisuudensuoja. Eriarvoisuutta ei voi lisätä vain toteamalla, että paikallisten lasten ja nuorten kalastus olisi tärkeää.

Kalastusveneen rekisteröinti Tenojoelle

Voimaansaattamislain muutosta käsiteltäessä tulee ottaa esiin myös Tenojoen jokilaaksojen ulkopuolella asuvien kiinteistönomistajien oikeus rekisteröidä kalastusvene Tenojoelle. Nykyinen voimaansaattamislaki edellyttää ulkopaikkakuntalaisen omistaman kiinteistön osakkuusluvun olevan 0,5 tai suurempi, että kiinteistön omistajalla olisi oikeus rekisteröidä kalastusvene Tenojoelle. Haluamme muistuttaa, että vesistön läheisyydessä ja kalastusta varten hankitun kiinteistön omistuksen kulttuuriin Suomessa kuuluu vahvasti oma kalastusvene.

Kalastusvene on kallis ja hoitotyötä vaativa, joten sitä ei kukaan tarpeettomasti hanki. On kohtuutonta, että paikkakunnalle muuttanut henkilö on tässäkin suhteessa paremmassa asemassa, kuin jopa kymmeniä vuosia paikkakunnalla kiinteistöä omistanut ulkopaikkakuntalainen.

Esitän Tenojoen kalastussopimuksen voimaansaattamislakia muutettavaksi siten, että kiinteistön omistajat saavuttavat yhdenvertaisen aseman eikä ulkopaikkakuntalaiselle kalastusoikeudellisen kiinteistön omistajalta vaadita enempää kalastusoikeutta, kuin paikalliselta kiinteistönomistajaltakaan.

Lisäksi esitän, että niiden ulkopaikkakuntalaisten kiinteistöjen, joilla ei ole kalastusoikeutta lainkaan, omistajien asema tehdään yhdenvertaiseksi paikkakuntalaisen kalastusoikeudettoman henkilön kanssa kalastusveneen rekisteröinnissä Tenojoelle.

Esityksemme vaikutusarvion mukaan veneiden määrä Tenojoella ei muutoksen myötä oleellisesti lisäännä eikä kalastusvene muutoinkaan lisää lohien kuolevuutta.

Yhteenveto/lopuksi

Tenojoen kalastussopimuksen valmistelussa 2012–2017 ei ole selvitetty eri kalastajaryhmien kalastusoikeuksien määriä Tenojoen suomenpuoleisella vesialueella. Samoin on Suomen valtion kalastusoikeuden määrän selvittämisen kanssa. Tenojoen kalastuksesta säädettäessä ovat alueen omistusolot avainasemassa. Kun niitä ei ole asianmukaisesti säätämisvaiheessa selvitetty, tulisi ne selvittää perusteellisesti tämän voimaansaattamislain muutoksen yhteydessä.

Tenon kiinteistönomistajat ry:n oman selvityksen perusteella kiinteistörekisteriin merkittyjen kalastusoikeuksien määrä poikkeaa suuresti Tenojoen kalastussopimukseen perustuvista, viranomaisten toteuttamista kalastusmahdollisuuksista. Nyt lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä on kerrottu, että Tenojoen laaksojen ulkopuolella asuvien kiinteistörekisteriin merkityt kalastusoikeudet ovat jo yli 40 % kaikista Tenojoen suomenpuoleisen vesialueen kalastusoikeuksista. Kuten edellä olevissa laskelmissa osoitimme, on nyt mahdollisuus korjata tilannetta siten, että osuutemme voi toteutua n. 8,5 % suuruisena, mikäli viranomaiset huolehtivat lupien päätyemisestä niille, joille ne nykyisessä Tenon kalastussopimuksessa on tarkoitettu.

Viranomaisten sovelluskäytännöllä edellisinä vuosina osuutemme on todellisuudessa painettu tästäkin murto-osaan eli noin 2 %:n tasolle – vain noin 500 erityislupaa on vuosittain päätyneet sille kalastajaryhmälle, joille ne on tarkoitettu. Tämän lisäksi alueen ulkopuolella asuvien kalastusoikeudenomistajien kiinteistörekisteriin merkityt kiinteiden pyydysten kaikki käyttöoikeudet on Tenojoen kalastussopimuksessa kokonaan estetty.

Esitetyllä perusteella edellytän, että Tenojoen kalastussopimuksen kansallisia säädöksiä, kuten nyt lausunnolla olevaa lakiesitystä suunnataan siten, että Tenojoen kalastussopimuksen synnyttämää vääristymää ei enää lisätä yhtään. Sen sijaan on pyrittävä kaikin tavoin kehittämään kalastusmahdollisuuksia yhdenvertaiseen suuntaan.

Tenon kiinteistönomistajat ry on hankkinut useita asiantuntijalausuntoja Tenojoen kalastussopimuksen eri osa-alueilta. Asiantuntijalausunnot olemme toimittaneet maa- ja

metsätalousministeriölle. Niissä on nostettu esiin tarve Tenojoen kalastussopimuksen valtiosääntöoikeudellisen pohjan selvittämisestä. Niiden mukaan tulee selvittää sekin, mistä johtuu Suomen valtion oikeus määrätä Tenojoen suomenpuoleisen vesialueen kalastuksesta, kuten lupien myymisestä matkailijoille ja jopa vesialuetta ja vastaavaa kalastusoikeutta omistaville.

Nyt lausunnolla oleva hallituksen esitys liittyy myös vahvasti Tenojoen kalastussopimuksessa Tenojoen kalatalousalueelle delegoituun valtaan. Erityislupien myynti ja mahdollinen erityislupan kalastusoikeuden määrittely vaikuttavat suoraan ulkopaikkakuntalaisten omaisuuteen liittyvän kalastusoikeuden käyttöön. Esityksen sisältö puolestaan koostuu merkittävän julkisen vallan antamisesta kalatalousalueelle ja omaisuudensuojaa nauttivien kalastuslupien ehtojen muuttamisesta.

Esityksessä asetuksenantovaltuutuksella mahdollistetaan omaisuuden siirtäminen pois omistajiensa hallinnasta. Vaikutusarvioinnissa ei puhuta sanallakaan perusoikeuksista, kalastuslain 1 §:stä tai juuri muustakaan asiaan liittyvästä lainsäädännöstä. Vaikutusarvio ei ole vielä riittävä.

Suhde perustuslakiin -kappaleessa ei käsitellä erityislupien merkitystä kiinteistöjen omistajien omaisuudensuojan kannalta riittävästi.

Tenojoen kalastussopimuksen voimaansaattamislain 176/2017 viranomaistulkinnasta on yhdistyksemme tehnyt kantelun valtioneuvoston oikeuskanslerille. Erityislupiin liittyvän kertoimen määrittämisestä kiinteäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella ja Lapin ELY-keskuksen hallintopäätöksellä ovat ulkopaikkakuntalaiset kiinteistönomistajat tehneet valituksen Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen.

Voimaansaattamislakia on kyllä perusteltua muuttaa ja täsmentää siten, että sen sisältö säilyy alkuperäisenä, mutta viranomaisen omaperäisille tulkinnoille ei jää tilaa.

Tenojoen kalatalousalueelle ei voi jäädä harkinta- tai määräysvaltaa sellaisessa asiassa, joka vaikuttaa osapuolten perusoikeuksiin eli omaisuutensa käyttömahdollisuuteen.

Kantanani on, että erityislupien määrä ei lähimainkaan vastaa ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuksien määrää ja kiintiö on tulevaisuudessa oltava paljon suurempi. Kun nyt kiintiön kokoon ei enempää voida vaikuttaa, tulee erityislupien kohdistaminen suorittaa oikeudenmukaisesti

ja huolellisesti. Voimaansaattamislakia tarkentamalla ja luvanmyyntijärjestelmää kehittämällä voidaan kohdistaminen saada tarkaksi ja lähes automaattiseksi.

Tässä lausunnossa esittämilläni periaatteilla vuokrauksesta aiheutunut sähläys loppuu ja erityisluvut tulevat paikkakuntalaisten varsinaisten kausilupien kanssa yhdenvertaisiksi omistajaluviksi ja ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeudellisten kiinteistöjen käyttöön.

Koska voimaansaattamislaki 176/2016 on tarkastettu perustuslakivaliokunnassa, tulee sen muutoksetkin viedä perustuslakivaliokuntaan tarkastettavaksi. Voimaansaattamislain säädökset liittyvät osapuolten perusoikeuksiin, kuten omaisuuden suojaan ja yhdenvertaisuuteen.

Utsjoella 23.3.2021



Veikko Rintamäki

veikko.rintamaki@tieto-ohjaus.fi

0400951566